CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **E-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny ***Formuła 2015***

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
EFIP-R0-**100**-2605

DATA **8 maja 2026 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1–16).
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL
   i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Bertrand Russell
Problemy filozofii

Czy istnieje na tym świecie jakaś wiedza tak pewna, że żaden rozumny człowiek nie mógłby w nią wątpić? […]

W życiu codziennym uważamy za pewne wiele rzeczy, które po dokładniejszym zbadaniu okazują się tak pełne jawnych sprzeczności, że dopiero po głębokim namyśle możemy dowiedzieć się, w co naprawdę mamy prawo wierzyć. Naturalną jest rzeczą, by poszukując pewności, przyjąć za punkt wyjścia nasze teraźniejsze doświadczenia i w pewnym sensie niewątpliwie należy wiedzę wyprowadzać właśnie z nich. […]

Aby unaocznić nasze wątpliwości, skoncentrujmy uwagę na tym oto stole. Dla oka jest on prostokątny, brązowy i błyszczący, dla dotyku gładki, zimny i twardy; gdy w niego stukam, wydaje głuchy dźwięk. Każdy, kto ujrzy ten stół, dotknie go i posłyszy, przystanie na ten opis, tak że może się wydawać, iż żadne trudności tu nie powstają; a jednak z chwilą, gdy próbujemy wyrazić to dokładniej, zaczynają się nasze kłopoty. Choć jestem przekonany o tym, że stół „w rzeczywistości" jest cały tego samego koloru, to części odbijające światło wyglądają o wiele jaśniej od innych, a niektóre z nich, z powodu odblasków, wydają się białe. Wiem, że jeśli się poruszę, inne części będą odbijać światło, przez co zmieni się widoczny rozkład barw na stole. Wynika stąd, iż jeśli różni ludzie spojrzą w tej samej chwili na ten stół, to żaden z nich nie zobaczy dokładnie tego samego rozkładu barw, albowiem żaden z nich nie ujrzy go z dokładnie tego samego punktu widzenia, zaś każda zmiana punktu widzenia wywołuje pewną zmianę refleksów świetlnych. […]

Na podstawie tego, cośmy stwierdzili, oczywiste jest, że nie istnieje kolor, który zdecydowanie jawi się jako *właściwy* kolor stołu, a nawet jakiejś szczególnej jego części – wydaje się on mieć różne kolory z różnych punktów widzenia i nie ma powodu, by któryś z nich uważać za bliższy jego rzeczywistej barwie niż pozostałe. A wiemy, że nawet z danego punktu widzenia kolor będzie wyglądał inaczej przy sztucznym świetle […], w ciemności zaś koloru w ogóle nie będzie, choć dla dotyku i słuchu ów stół się nie zmieni. Ten kolor nie jest czymś tkwiącym w stole, zależy natomiast od stołu, widza i sposobu padania światła. Gdy w życiu codziennym mówimy o *właściwym* kolorze stołu, chodzi nam o ten rodzaj barwy, jaką ujrzy normalny obserwator, ze zwykłego punktu widzenia, w typowych warunkach oświetleniowych. Ale inne barwy, jakie pojawią się w odmiennych warunkach, mają równe prawo do tego, byśmy uważali je za rzeczywiste; a zatem, aby uniknąć stronniczości, zmuszeni jesteśmy odrzucić pogląd, że stół, sam w sobie, ma taki czy inny kolor. […]

Nielepiej przedstawia się sprawa z *kształtem* stołu. Przyzwyczailiśmy się wszyscy do wydawania sądów o „rzeczywistych" kształtach rzeczy, a czynimy to w sposób tak bezrefleksyjny, iż nabieramy przekonania, że naprawdę widzimy rzeczywiste kształty. Faktycznie jednak, o czym nas wszystkich pouczają próby rysowania, kształt danej rzeczy wygląda różnie z różnych punktów widzenia. Jeśli nasz stół jest „naprawdę" prostokątny, to z niemal każdego punktu widzenia będzie wyglądał tak, jakby miał dwa kąty ostre i dwa rozwarte. Jeśli jego strony przeciwne są równoległe, to będą wyglądać tak, jakby zbiegały się w punkcie odległym od patrzącego; jeśli mają równe długości, to będą wyglądać tak, jakby bliższy bok był dłuższy. Zwykle, patrząc na stół, nie zauważamy tego wszystkiego, albowiem doświadczenie nauczyło nas konstruować „rzeczywisty" kształt z kształtów widocznych, a jako ludzi praktycznych interesuje nas właśnie kształt „rzeczywisty". Ale to nie on jest tym,

co widzimy; jest on czymś z tego wyprowadzonym. A kształt tego, co widzimy, zmienia się nieustannie w miarę, jak chodzimy po pokoju. Tak więc i tu wydaje się, że zmysły nie mówią nam, jaki naprawdę jest sam stół, a jedynie, jak on wygląda. […]

Tak więc, nie ulega wątpliwości, że rzeczywisty stół, jeśli takowy istnieje, nie jest tożsamy z tym, czego bezpośrednio doświadczamy za pomocą wzroku, dotyku lub słuchu. Rzeczywistego stołu, jeśli takowy istnieje, w ogóle *bezpośrednio* nie znamy, musi on być natomiast wnioskiem z tego, co znamy bezpośrednio. To natychmiast rodzi dwa bardzo trudne pytania, a mianowicie: (1) Czy w ogóle istnieje rzeczywisty stół?, (2) Jeśli tak, to jakiego rodzaju przedmiotem może on być?.

Gdy będziemy te pytania rozważać, przyda nam się parę prostych terminów o znaczeniach określonych i jasnych. Nazwijmy „danymi zmysłowymi" rzeczy, które bezpośrednio poznajemy we wrażeniach: rzeczy takie jak barwy, dźwięki, zapachy, twardości, szorstkości i tak dalej. Nazwijmy „wrażeniem" doświadczenie polegające na bezpośrednim uświadomieniu sobie tych rzeczy. Tak więc, ilekroć widzimy pewną barwę, to doznajemy jej wrażenia, ale barwa sama jest daną zmysłową, a nie wrażeniem. Barwa jest tym, *co* sobie bezpośrednio uświadamiamy, zaś sama ta świadomość jest wrażeniem. Jasne jest, że jeśli możemy cokolwiek o stole wiedzieć, to tylko za pośrednictwem danych zmysłowych – brązowego koloru, podłużnego kształtu, gładkości itd. – które ze stołem kojarzymy; ale z wymienionych wyżej powodów nie możemy powiedzieć, że stół *jest* danymi zmysłowymi, a nawet że dane te są bezpośrednio własnościami stołu. Powstaje zatem problem relacji danych zmysłowych do rzeczywistego stołu, o ile taka rzecz istnieje.

Rzeczywisty stół, jeśli takowy istnieje, nazwiemy „przedmiotem fizycznym". A zatem, musimy rozważyć relację danych zmysłowych do przedmiotów fizycznych. Zbiór wszystkich przedmiotów fizycznych nosi miano „materii". Tak więc nasze dwa pytania można też wyrazić następująco: (1) Czy istnieje coś takiego jak materia? (2) Jeśli tak, to jaka jest jej natura?.

B. Russell, *Problemy filozofii*, przeł. W. Sady, Warszawa 1995.

Zadanie 1. (0–2)

Spośród poniższych zdań wybierz to, które adekwatnie wyraża tezę bronioną przez Bertranda Russella w przytoczonym fragmencie tekstu. Uzasadnij swój wybór, odwołując się do odpowiedniego fragmentu tekstu.

Zdania

1. Materia istnieje.
3. Materia nie istnieje.
2. Materia prawdopodobnie istnieje.
4. Nie wiemy, czy materia istnieje.

Wybrane zdanie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 2. (0–1)

Oceń, czy zdania znajdujące się w poniższej tabeli są zgodne z poglądami Bertranda Russella wyrażonymi w tekście źródłowym. Zaznacz T, jeśli zdanie jest zgodne, albo N – jeśli zdanie jest niezgodne.

1.	Kształt przedmiotu jest wrażeniem, a nie – daną zmysłową.	**T**	**N**
2.	Przedmioty fizyczne nie są dane w bezpośrednim doświadczeniu.	**T**	**N**

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie tekstu źródłowego oceń, czy według Bertranda Russella wzrokowe dane zmysłowe doświadczane w tej samej chwili przez różne osoby mogą być dokładnie te same. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do odpowiedniego fragmentu tekstu źródłowego.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–3)

W swoim tekście Bertrand Russell zadaje pytanie: *Czy istnieje na tym świecie jakaś wiedza tak pewna, że żaden rozumny człowiek nie mógłby w nią wątpić?*. Zwolennicy sceptycyzmu epistemologicznego udzielają na to pytanie odpowiedzi negatywnej.

Spośród wymienionych niżej filozofów wybierz tych, którym można przypisać tezę sceptycyzmu epistemologicznego, a następnie sformułuj tezę przeciwną do sceptycyzmu epistemologicznego.

Filozofowie: Epikur, Sekstus Empiryk, René Descartes, David Hume, August Comte

Przedstawiciele sceptycyzmu epistemologicznego: .....

Teza przeciwna do sceptycyzmu epistemologicznego: .....

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–2)

Uzupełnij brakującą przesłankę tak, aby powstałe wnioskowanie było poprawne formalnie. Rozstrzygnij, czy zrekonstruowane wnioskowanie pojawia się w tekście źródłowym Bertranda Russella. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Przesłanka 1.: Jeśli przedmioty fizyczne mają kształt, to mają również barwę.

Przesłanka 2.: .....

Wniosek: Przedmioty fizyczne nie mają kształtu.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 6. (0–2)

Spośród podanych poniżej filozofów wybierz przedstawiciela wczesnej filozofii analitycznej i przedstaw dwie główne idee jego filozofii.

Filozofowie: Edmund Husserl, Martin Buber, Ludwig Wittgenstein, William James

Przedstawiciel: .....

Idea 1.: .....

.....

.....

Idea 2.: .....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

[Przyjmijmy, że według standardowej definicji] autor to po prostu osoba pisząca teksty. Natychmiast jednak dostrzeżemy, że to […] nie jest zadowalająca definicja. Tekst to wszystko, co można zapisać, na przykład lista zakupów, notatki przekazywane podczas lekcji, e-maile do operatora dotyczące rachunków za telefon. Wszyscy je piszemy, ale nie czyni nas to autorami […].

Nasza definicja ma również inne słabości. Człowiek może napisać również tekst „właściwego rodzaju" i nie być jego autorem. Zostanie on bowiem podyktowany albo stworzony z pomocą innej osoby (*vide* „autobiografie" słynnych gwiazd filmowych) […].

G. Gutting, *Foucault*, przeł. J. Bednarek, Warszawa 2023.

Rozstrzygnij, czy opisana w powyższym tekście wadliwość analizowanej definicji nazwy „autor" podpada pod błąd przesunięcia kategorialnego. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 8. (0–2)

W swojej koncepcji Arystoteles odróżnia przyjaźń doskonałą od niedoskonałej. Wyjaśnij na czym polega ta różnica. Następnie rozstrzygnij, czy rozróżnienie to funkcjonuje w koncepcji miłości Karola Wojtyły. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Wyjaśnienie różnicy pomiędzy przyjaźnią doskonałą a niedoskonałą: .....

.....

.....

.....

Rozstrzygnięcie: .....

.....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 9. (0–1)

Zaznacz odpowiedź A albo B i jej rozwinięcie 1., 2. albo 3. tak, aby powstało zdanie prawdziwe.

<table>
<tr><td rowspan="2">A.</td><td rowspan="2">John Stuart Mill</td><td rowspan="3">pojmuje wolność jako</td><td>1.</td><td>uprawnienie wykluczające jakąkolwiek formę przymusu.</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>uświadomioną konieczność.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">B.</td><td rowspan="2">Georg Wilhelm Hegel</td><td>3.</td><td>opium dla ludu.</td></tr>
</table>

Zadanie 10. (0–2)

Władysław Tatarkiewicz w książce *O szczęściu* napisał że, cechy człowieka „stanowiące o jego szczęściu w znacznej części są wrodzone, należą do jego pierwotnej natury, którą przynosi ze sobą na świat – a koleje życia dają tylko konkretną treść tym jego cechom”.

Podaj tezę aprioryzmu w sporze o źródła poznania. Rozstrzygnij, czy przytoczony pogląd Władysława Tatarkiewicza stanowi dobrą rację za przyjęciem aprioryzmu. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Teza aprioryzmu:.....

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tomasz z Akwinu
Traktat o Bogu

Wydaje się, że Boga nie ma.

1. Gdyby jedno z przeciwieństw było nieskończone, to drugie uległoby całkowitemu zniszczeniu, a w nazwie 'Bóg' poznaje się, że jest On pewnym nieskończonym dobrem. Gdyby więc Bóg istniał, to nie byłoby żadnego zła. Zło jednak jest w świecie. Zatem Boga nie ma. […]

Ale w Księdze Wyjścia (3, 14) dowiadujemy się od Boga: „jam jest, który jest".

Odpowiadam, że to, że Bóg jest, można uzasadnić pięcioma drogami. […].

Trzecia droga wychodząca od tego, co możliwe i tego, co konieczne, jest taka: wśród rzeczy spostrzegamy te, które mogą być i nie być, bo jeżeli spostrzegamy takie, które powstają i giną, to skutkiem tego mogą one być i nie być. Jest niemożliwe, żeby takie rzeczy istniały zawsze, ponieważ zdarza się, że to, co może być, nie jest. Jeśli więc wszystkie rzeczy mogą nie istnieć, to kiedyś nie było żadnej z tych rzeczy. Jeśli to prawda, to i teraz nie byłoby niczego, ponieważ to, co nie istnieje, zaczyna istnieć tylko dzięki czemuś, co istnieje. Gdyby nic nie istniało, to nic nie mogłoby zacząć istnieć i, co za tym idzie, nic by nie istniało, co jest jawnie fałszywe. Nie wszystkie zatem byty są tylko możliwe, lecz musi istnieć wśród rzeczy coś koniecznego. Z kolei wszystko, co jest konieczne, albo czerpie skądś przyczynę swojej konieczności, albo nie. Nie jest zatem możliwe postępowanie w nieskończoność w szeregu bytów koniecznych, które mają przyczynę swojej konieczności, tak jak nie jest to możliwe w szeregu przyczyn sprawczych, co zostało udowodnione […]. Dlatego trzeba koniecznie przyjąć coś, co jest konieczne samo przez się i nie ma przyczyny swojej konieczności, ale jest przyczyną konieczności dla innych, i to wszyscy nazywają Bogiem.

Tomasz z Akwinu, *Traktat o Bogu, Summa teologii*; kwestie 1–26, Kraków 1999.

Zadanie 11. (0–2)

Określ punkt wyjścia, czyli główną przesłankę oraz punkt dojścia, czyli wniosek rozumowania, które w tekście określone zostały jako „trzecia droga".

Punkt wyjścia (główna przesłanka): .....

.....

.....

Punkt dojścia (wniosek): .....

.....

.....

Zadanie 12. (0–1)

Sformułuj tezę sprzeczną z wnioskiem „pięciu dróg” św. Tomasza z Akwinu. Rozstrzygnij, czy tezę tę podzielał René Descartes.

Teza sprzeczna z wnioskiem „pięciu dróg”: .....

.....

Rozstrzygnięcie: .....

.....

Zadanie 13. (0–2)

Przedstaw koncepcję zła w filozofii św. Augustyna z Hippony. Następnie, korzystając z tego rozumienia, przedstaw krytykę wnioskowania zaprezentowanego w pierwszym akapicie tekstu źródłowego.

Koncepcja zła w filozofii św. Augustyna: .....

.....

.....

.....

Krytyka wnioskowania: .....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–2)

Porównaj koncepcję Absolutu Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu, podając jedno podobieństwo i jedną różnicę.

Podobieństwo: .....

.....

Różnica: .....

.....

Zadanie 15. (0–1)

Podaj nazwy trzech koncepcji prawdy i wskaż tę, którą podzielali zarówno Arystoteles jak i św. Tomasz z Akwinu.

Koncepcje prawdy:

- ……...
- ……...
- ……...

Koncepcja podzielana przez Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu: .....

.....

Zadanie 16. (0–25)

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 1.

To, co ludzie nazywali przyjaźnią, jest jedynie potrzebą towarzystwa, wzajemnym uszanowaniem interesów i wymianą usług; jest to handel, w którym miłość własna (egoizm) zawsze spodziewa się coś zyskać.

François de La Rochefoucauld

Czy przyjaźń jest jedynie interesowną relacją interpersonalną? Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do poglądów wybranych filozofów.

Temat 2.

Należy zatem zbadać, według którego z dwóch modeli budowniczy świata zbudował go: czy według tego, który jest zawsze tym samym, czy według tego, który jest zrodzony.

Platon

Przedstaw wybraną dualistyczną koncepcję rzeczywistości, a następnie rozstrzygnij, czy koncepcja ta jest przekonująca.

WYPRACOWANIE

na temat nr ……

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Brudnopis (*nie podlega ocenie*)

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015